‘Want een schoolgebouw zou nooit een reden mogen zijn om een leerling niet aan te kunnen nemen’.

Handreiking inclusieve onderwijshuisvesting voor de gemeenten Altena, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden, Vijfheerenlanden en West Betuwe, de samenwerkingsverbanden Driegang, Munio, Berséba en RefsVO en hun schoolbesturen

Deze handreiking is een conceptversie. Voordat dit document breed wordt gedeeld, zal het na bespreking in de werkgroep onderwijshuisvesting eerst ter vaststelling in de REA geagendeerd worden (via het ambtelijke coördinatieteam).

Over deze handreiking

Deze handreiking ondersteunt bij het voeren van gesprekken over inclusieve onderwijshuisvesting. Het document biedt een praktische voorbereiding voor gesprekken tussen gemeenten en school(bestuur). Het combineert achtergrondinformatie over inclusieve onderwijshuisvesting met concrete handvatten om samen tot constructieve oplossingen te komen. Waar nodig kunnen andere partijen betrokken worden (denk aan samenwerkingsverband) maar het zijn gemeente en schoolbestuur die de afspraken met elkaar maken.

Dit document bestaat uit twee onderdelen. Op de eerste pagina is de gespreksleidraad te vinden. Daarna volgt de achtergrondinformatie met voorbereidende vragen over inclusieve onderwijshuisvesting.

Gespreksleidraad tussen gemeente en school(bestuur)* over toepassing inclusie in bestaande onderwijshuisvesting of nieuwbouw

**In de gespreksleidraad is gebruik gemaakt van school als gesprekspartner. Hier kan ook het schoolbestuur mee worden bedoeld.*

Ter voorbereiding:

1. Achtergrondinformatie school & gemeente
    a. Informatie over school. Denk aan: leerlingaantallen, doelgroep school, visie en ervaring over inclusief onderwijs, informatie over personeel
    b. Informatie over gemeente. Denk aan: ervaring en kennis beleidsmedewerkers over inclusieve onderwijshuisvesting, jeugdbeleid en integraal huisvestingsplan (IHP).

➢ Aanleveren documenten. Denk aan: visiedocument school op inclusief onderwijs(huisvesting), ondersteuningsplan samenwerkingsverband, overzicht van functies in de school op dit moment, …)

2. Gesprekspartners
    a. Wie zijn aanwezig en wat is hun rol/verantwoordelijkheid?
    b. In hoeverre is er al eerder contact geweest met de betrokkenen?
    c. Ontbreken er nog mensen? (denk aan samenwerkingsverband, jeugdhulp en andere huidige samenwerkingspartners)

3. Doel van gesprek helder hebben
    a. Is het doel van het gesprek helder voor alle aanwezigen partijen? Denk aan: oriënterend gesprek of gesprek gericht op besluitvorming.

Tijdens het gesprek

A. Visie op inclusief onderwijs
    a. School licht visie op inclusief onderwijs toe, vertelt waar de school nu staat en waar ze naartoe willen werken.
        i. School geeft hierbij ook aan op welke manier het samenwerkingsverband hierbij betrokken is.
    b. Gemeente licht jeugdbeleid en integraal huisvestingsplan (IHP) toe.
B. Inclusieve onderwijshuisvesting
    a. School licht toe welke functies vragen om meer inclusieve onderwijshuisvesting en linkt elke functie aan visie op inclusief onderwijs
        i. Wat heb je nodig?
        ii. Waarom heb je het nodig?
        iii. Voor wie is het nodig? (link met doelgroep)
        iv. Wat wordt er beter als dit er komt?
        v. Wat zijn de gevolgen als het er niet komt?
    b. School vertaalt functies naar hoe het concreet in en om het gebouw vertaald kan worden.
    c. Gemeente vertelt wat zij tot op heden hebben gedaan/zien op scholen met betrekking tot inclusieve onderwijshuisvesting
C. Uitdagingen en belemmeringen?
    a. Wat zijn mogelijke uitdagingen en belemmeringen voor de school?
    b. Wat zijn mogelijke uitdagingen en belemmeringen voor de gemeente?
D. Eerstvolgende acties/wensen uitspreken en vastleggen.
E. Afronding gesprek
    a. Eventueel maken van vervolgafspraak.

Aanleiding handreiking en gespreksleidraad inclusieve onderwijshuisvesting

Een regio waar we trots zijn op ons inclusief onderwijs

In onze regio worden minder leerlingen doorverwezen naar het gespecialiseerd onderwijs (zie tabel 1). Een resultaat om trots op te zijn! Dit betekent dat meer leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften binnen het reguliere onderwijs kunnen blijven. Dit is alleen haalbaar en houdbaar als scholen toegankelijk blijven voor alle leerlingen, waarbij inclusieve onderwijshuisvesting en het goede gesprek daarover een cruciale rol speelt.

Tabel 1: overzicht percentage doorverwijzingen in de regio

	Landelijk percentage	**Berseba**	**Driegang**	**Munio**	**RefSVO**
SBO	2,46%	2,10%	1,13 %		
SO	2,04%	1,44%	0,83 %		
Pro	3,02%			3,17%	2,93&
LWOO	2,60%			0%	0%
VSO	3,89%			3,03%	1,86%

Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs (1 februari 2024) – www,samenwerkingsverbandenopdekaart.nl

Uitwerking van de uitvoeringsagenda

In juni 2021 is in de regio het visiedocument over méér inclusief onderwijs, met daarbij een uitvoeringsagenda voor de regio, vastgesteld. Dit document biedt inzicht in het samenhangend geheel van factoren die bijdragen aan de realisatie van méér inclusief onderwijs. Uiteindelijk zijn vijf deelgebieden uitgewerkt waarin onderwijs, gemeente en (jeugd)hulp samenwerken. Onderwijshuisvesting is er daar een van. Daarnaast is het mooi om te zien dat bijna alle gemeenten in de regio inmiddels een Lokale Inclusie Agenda (LIA) hanteren (of in ontwikkeling is) waarin ze op basis van het VN-verdrag zorgen dat iedereen in de gemeente mee kan doen. Eind juni 2024 heeft er een conferentie plaatsgevonden met scholen en gemeenten over onderwijshuisvesting. Met als doel om te komen tot gezamenlijke regionale afspraken over het faciliteren van de beweging naar meer inclusie met passende onderwijshuisvesting in en om de school. Voorafgaand hieraan zijn voorbereidende gesprekken gevoerd met diverse scholen.

Aan de slag met het voeren van inhoudelijke gesprekken over inclusieve onderwijshuisvesting

Deze handreiking bundelt de eerder verzamelde input en dient als ondersteuning om gesprekken tussen gemeenten en scholen op basis van gedeelde voorkennis te starten. Dit document moedigt aan om het gesprek vooral te richten op de inhoud. Vaak zien we dat gesprekken over onderwijshuisvesting snel gaan over de beperkingen van financiering en regelgeving, zoals de vierkante meter-normen waardoor het gesprek over wat wel mogelijk is nauwelijks op gang komt. Door juist eerst te praten over de inhoud en gezamenlijke visie, denken we dat kansen zichtbaar worden waar eerder beperkingen werden gezien.

In dit document krijg je daarom antwoord op onderstaande vragen. Na beantwoording van de vragen worden er vraag-suggesties gegeven om aan jezelf te stellen ter voorbereiding op het de inhoudelijke gesprekken. De vraag-suggesties estaan in de groene blokken.

- *Wat verstaan we onder inclusie en inclusieve onderwijshuisvesting?*

- *Hoe relateert inclusieve onderwijshuisvesting aan de andere deelgebieden van de ontwikkelagenda?*
- *Welke wensen en oplossingsrichtingen worden er genoemd door het onderwijsveld uit de regio?*
- *Wat zegt onderzoek over inclusieve onderwijshuisvesting?*
- *Een voorbeeld van inclusieve onderwijshuisvesting uit de eigen regio*
- *Hoe pakken andere scholen in Nederland inclusieve onderwijshuisvesting aan? (drie voorbeelden uit de praktijk).*

1. Wat verstaan we onder inclusie en inclusieve onderwijshuisvesting?

- In hoeverre ben jij al betrokken geweest bij het thema inclusieve onderwijshuisvesting? En wat is jouw specifieke rol hierin?

Visie rijksoverheid

De rijksoverheid omschrijft de inclusieve school als de basis die wordt gelegd voor een inclusievere samenleving. Dit houdt in dat:

A. Iedereen welkom is, zich ontwikkelt en erbij hoort. Daarvoor is nodig:
    a. Thuisnabij onderwijs
    b. Gewaardeerd en gezien worden
    c. Een schoolgebouw en leermiddelen die toegankelijk zijn voor iedereen
    d. Specifieke ruimtes (bijvoorbeeld om je even terug te trekken)
B. Er goede ondersteuning is voor iedereen waarbij een schoolteam multidisciplinair is (naast leraren ook ondersteunend personeel en bijvoorbeeld jeugdhulp).
C. Alle leerlingen leren meedoen en zich zo goed mogelijk (op hun eigen niveau) ontwikkelen.

Het onderwijsveld in de regio (opgehaalde input van conferentie en voorbereidende gesprekken)

In de interviewgesprekken die voorafgaand aan de conferentie over onderwijshuisvesting zijn gehouden, werd inclusief onderwijs als volgt beschreven:
Een plek die:

A. In principe toegankelijk is voor alle leerlingen (gelijk aan punt 1).
B. Thuisnabij is (met name voor de PO scholen in de dorpen) (gelijk aan punt 1)
C. Zoveel mogelijk aansluit op de ontwikkeling van de leerlingen (gelijk aan punt 3)
D. Leerlingen in zijn of haar eigen sociale context houdt en inspeelt op verschillen (gelijk aan punt 1 en 3)
E. Leerlingen in contact brengt met de buitenwereld (thuis en vrije tijd) en andersom.

Bovenstaande sluit grotendeels aan bij hoe de overheid inclusief onderwijs beschrijft. Scholen hechten veel waarde aan het werken aan meer inclusie. Sommige scholen zijn hier wat idealistischer in en geven aan dat alle leerlingen welkom zijn, terwijl andere scholen ook kijken naar wat haalbaar en wenselijk is.

- Hoe zou je jouw/jullie visie op inclusief onderwijs omschrijven?
- Waar staan jullie als school nu met inclusief onderwijs en waar willen jullie naar toe?

2. Hoe relateert inclusieve onderwijshuisvesting aan de andere thema's/deelgebieden van de uitvoeringsagenda?

De andere thema's/deelgebieden uit de uitvoeringsagenda die relateren aan onderwijshuisvesting zijn: preventie, jeugdhulp en leerlingenvervoer. Hieronder wordt per deelonderwerp toegelicht hoe het relateert aan inclusieve onderwijshuisvesting.

Bij **preventie** gaat het om het voorkomen van dure zorg door preventief te handelen waarbij het uitgangspunt is dat normaliseren waar het kan wordt toegepast. Hierbij is vroegtijdig signaleren essentieel. Waar preventie voorheen bestond uit een schakel tussen de school en de zorg, beweegt preventie zich steeds naar een gezamenlijke aanpak ín de school Denk hierbij aan specifiek preventief aanbod tijdens en na schooltijd.

Aansluitend op preventie is er voor sommige leerlingen toch specifieke zorg nodig vanuit **jeugdhulp**. Hierbij is het belangrijk dat onderwijs en jeugdhulp samen optrekken. Vanuit dit principe zien we dat jeugdhulp een vast onderdeel aan het worden is van het werken ín en om scholen.

De schoolbesturen en hun samenwerkingsverbanden werken toe naar steeds inclusiever onderwijs. Zij zoeken gezamenlijk naar manieren om **jeugdhulp** gebundeld in te zetten aansluitend op het onderwijs en preventiever te werken, conform de opdracht uit de landelijke hervormingsagenda jeugd en de routekaart naar inclusief onderwijs. In de regio wordt hier al op verschillende manieren vorm aan gegeven, onder andere via het jeugd- en jongerenwerk, het sociaal team of de vaste schakel op school, de pilot YOUZ (jeugd-GGZ gekoppeld aan de basisschool), en jeugdhulp gekoppeld aan de OPDC's. Zonder geschikte ruimte zouden deze initiatieven niet plaats kunnen vinden. Reguliere scholen zouden kinderen met een fysieke beperking geen onderwijs kunnen bieden in het eigen dorp. De jeugdhulpbegeleiding op de OPDC's zou in het klaslokaal ten overstaan van alle leerlingen moeten plaatsvinden in plaats van dat het mogelijk is om een kind even apart te nemen. Welk kind durft zich daar ten overstaan van alle klasgenootjes nog voor open te stellen?

Sommige leerlingen kunnen vanwege specifieke ondersteuningsbehoeften niet naar een school in de wijk en moeten dan reizen met het **leerlingenvervoer**. Dit brengt hoge kosten met zich mee. Hoe 'inclusiever' de school (en daarmee ook de huisvesting) in de wijk wordt, hoe minder leerlingen vervoerd hoeven te worden.

Uit de jaarlijkse analyse van de **leerlingvervoerstromen** blijkt dat ruim de helft van de leerlingen die gebruik maken van aangepast vervoer buiten de regio naar school gaan. Ook blijken de aantallen leerlingen die vervoerd worden de afgelopen jaren behoorlijk stabiel (al fluctueert dit per gemeente). Er is dus meer nodig om thuisnabij onderwijs te organiseren en huisvesting is een belangrijk hulpmiddel daarbij.

- Met welke partners werken jullie nu al samen?
- Welke daarvan zouden idealiter een plek moeten krijgen in de school?

3. Welke wensen en oplossingsrichtingen worden er genoemd door het onderwijsveld uit de regio?

In de voorbereidende interviews met de scholen en tijdens de gesprekken op de conferentie is de vraag gesteld waar een inclusief schoolgebouw aan moet voldoen/ aan zou moeten voldoen. In onderstaand overzicht zijn de antwoorden hierop weergegeven. Deze lijst kan tijdens het gesprek als leidraad dienen om te bespreken wat inclusiviteit in dit verband betekent en welke wensen prioriteit zouden moeten krijgen.

In de klas	• Ruimte om zelfstandig te kunnen werken/groepje apart te nemen. • Ruime klaslokalen voor voldoende bewegingsvrijheid • Lokalen die van functie kunnen veranderen • Inrichting die passend is bij de doelgroep (speels ipv zakelijk)
In de school	• Prikkelvrije ruimte (PAR) • Eigen ruimtes voor overleg • Eigen ruimtes voor begeleiding/behandeling (oa: logopedie, fysiotheraptie) • Ruimere toiletten & verschoningsruimte • Ruimte om samen te kunnen komen (VO) • Beschutte en veilige plek voor de leerlingen (VO) • Plek voor studiebegeleiding (VO) • Aanbod na schooltijd op school. • Genoeg plek voor leerlingen die parttime naar VSO en parttime naar reguliere school gaan (VO)
Buiten/rondom de school	• Voldoende buitenruimte voor de leerlingen om te bewegen/spelen.

In de gesprekken is ook gesproken over goede ventilatie en klimaatregeling. Dit zien we als een randvoorwaarden en laten we daarom buiten beschouwing. Ook specifieke wensen voor ouders (parkeergelegenheid en terras) is voor nu weggelaten.

<u>Duiding van de wensen</u>

Achter de concrete wensen liggen meer algemene behoeften, die door de scholen soms expliciet en soms impliciet zijn benoemd. Zo is er, vooral in het primair onderwijs, een sterke behoefte dat leerlingen in hun eigen buurt kunnen opgroeien en naar school kunnen gaan. Daarnaast hecht men veel waarde aan het zien en waarderen van elke leerling. Fysieke toegankelijkheid en een open gebouw zijn hier vaak een vertaling van.

Met de groeiende inzet op inclusief onderwijs wordt het voor scholen belangrijker om rekening te houden met een diversiteit aan onderwijsbehoeften. Alleen lesgeven in reguliere lokalen is daarbij niet voldoende en daarom is er ook behoefte aan passende ruimtes voor kleinere

groepen en praktijklessen. Tot slot gaat de functie van (inclusieve) scholen verder dan enkel onderwijs. Het is, met name voor het voortgezet onderwijs, ook steeds meer een plek voor ontspanning en om samen te komen. Dat heeft ook gevolgen voor de inrichting van het schoolgebouw.

Mogelijke oplossingsrichtingen

Naast de behoeften en wensen, is er ook gesproken over het hoe. Dat is de ingewikkelde opgave rond dit thema omdat er vanwege financiering, wetgeving en kwaliteit en kwantiteit personeel (nog) niet alles mogelijk is. Los van deze beperkingen sprak men meermaals over ruimtes multifunctioneel inrichten zodat dezelfde ruimte voor verschillende doeleinden (denk aan groepsgrootte en type activiteiten) kan worden gebruikt.
Een andere mogelijke oplossing is het meer gebruik maken van elkaars ruimtes. Door nog meer en beter samen te werken. Dit kan een samenwerking zijn tussen scholen maar ook tussen scholen en andere instellingen (denk aan de dorpsvereniging of de bieb).

- Herken jij je in de wensen die worden genoemd? Mis je nog iets?
- Welke partners zou je kunnen/willen huisvesten in de school?
- Hoe zou je ruimtes multifunctioneel in kunnen zetten?
- Welke andere mogelijke oplossingen zie jij?

4. Wat zegt onderzoek over inclusieve onderwijshuisvesting?

In april 2023 heeft de Kennisrotonde (van NRO) antwoord gegeven op de vraag: *Aan welke eisen dient een schoolgebouw te voldoen om inclusief onderwijs te kunnen bieden?* Het antwoord is enigszins lastig om te geven omdat er nog weinig empirisch onderzoek hierover is gedaan. Wel zijn er algemene aandachtspunten aan te wijzen die behulpzaam zijn bij het toegankelijk maken van het schoolgebouw en het klaslokaal.

1. Bewegingsruimte voor alle leerlingen (zowel voor leerlingen in een rolstoel die moeten passen door de gang als leerlingen die snel angstig worden van te krappe ruimtes op de gang of in de klas).
2. Goed bereikbare leermiddelen voor iedereen (zoals boekenkast waar iedereen bij kan).
3. Toegankelijke opslagruimte (bijvoorbeeld kluisjes bij de ingang en laatjes in het klaslokaal voor specialistische hulpmiddelen zoals koptelefoon en vergrootglazen).
4. Fysieke toegankelijkheid (bijvoorbeeld rolstoeltoegankelijke parkeerplaatsen).
5. Specifieke ruimtes waar leerlingen met een beperking gebruik van kunnen maken (zoals: prikkelarme ruimtes voor leerlingen en behandelingsruimtes voor logopedisten en jeugdhulp).
6. Flexibele werkplekken om aan te passen aan specifieke behoeften van leerlingen (juist veel of weinig licht, meer persoonlijke ruimte voor leerlingen met gedragsproblemen).
7. Flexibele klimaatbeheersing (voor leerlingen in rolstoel kan hogere temperatuur aangenamer zijn, en voor leerlingen die actief zijn meer een lage temperatuur).

Naast deze uitgangspunten is het van belang dat bij het ontwerpen van een schoolgebouw sterk wordt aangeraden om niet alleen vóór alle leerlingen te bouwen, maar juist de leerlingen bij het

ontwerp te betrekken en dus mét hen te ontwerpen. Het is dus van groot belang om goed je doelgroep te kennen en samen te werken. Hierna volgen twee voorbeelden van inclusieve schoolgebouwen waarin het kennen en luisteren naar de doelgroep duidelijk in terugkomt.

- In hoeverre zijn de genoemde aandachtspunten al bekend?

5. Een voorbeeld van inclusieve onderwijshuisvesting uit de eigen regio

In Werkendam bevindt zich Het Vlechtwerk, een multifunctionele accommodatie waarin een dorpshuis, twee basisscholen, een sportzaal en diverse vergaderruimtes onder één dak samenkomen.

Binnen het schoolgedeelte is bij de inrichting rekening gehouden met inclusieve onderwijshuisvesting. Er zijn aparte lokalen voor instructie, stilteplekken en een leerplein waar leerlingen kunnen samenwerken.

Het dorpshuis speelt een centrale rol in de betrokkenheid van de gemeenschap. Naast voorzieningen zoals de bibliotheek, sportfaciliteiten en kinderopvang, biedt het ook werkgelegenheid aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zij verrichten diverse taken voor de scholen, zoals schoonmaak, kopieerwerk, het uitdelen van lunches en het terugbrengen van bibliotheekboeken. Dit ontlast de scholen en creëert tegelijkertijd een omgeving waarin deze medewerkers actief deelnemen aan de gemeenschap en andersom.

Bovendien heeft deze opzet de gemeente kosten bespaard op het gebied van sociaal domein en vervoer, terwijl het bijdraagt aan een inclusieve en ondersteunende leefomgeving.

6. Hoe pakken andere scholen in Nederland inclusieve onderwijshuisvesting aan?

Kindcentrum de Kroevendonk in Roosendaal, Basisschool de Korenaar in Eindhoven en onderwijsconcept Eduwiek zijn voorbeelden van inclusieve schoolgebouwen. Hieronder lees je wat hun visie is en wat dat voor gevolgen heeft op het ontwerp en uitwerking van het schoolgebouw. Hierbij vallen de volgende dingen op:

A. Er is vooraf zorgvuldig nagedacht over wat de scholen verstaan onder inclusief onderwijs. Dit houdt vaak in dat alle kinderen uit de wijk welkom zijn op de school, waarbij thuis nabij onderwijs centraal staat.
B. Er wordt bewust nagedacht hoe verschillende doelgroepen samen in een schoolgebouw kunnen leren en spelen/ontmoeten.
C. De scholen hebben goed onderzocht wie hun doelgroep uit de wijk is en wat zij nodig hebben.
D. Tijdens het ontwerpproces is de doelgroep gehoord. Zij hebben goed naar alle leerlingen geluisterd.

Inclusief Kindcentrum De Kroevendonk (Roosendaal)	***Basisschool de Korenaar (Eindhoven)***
In dit kindcentrum komen zowel kinderen met als zonder beperking samen. Vanuit de visie dat alle kinderen welkom zijn wil het kindcentrum de verschillen in het regulier en speciaal onderwijs opheffen waarbij verschillende partners werken met elkaar (peuterspeelzaal, basisonderwijs en (specialistische) kinderopvang. Het ontwerpproces werd als volgt beschreven: *The devil is in the details: zo zou je dat ontwerpproces kunnen omschrijven (...) 'Sommige zaken waren helder en mag je verwachten bij de ontwikkeling van een inclusieve school. Denk aan een snoezel- en verzorgingsruimte voor kinderen met een beperking en een badkamer en toiletruimte waarin voldoende ruimte is voor een brancardrolstoel. Maar we hebben samen ook goed gekeken naar onder meer draaicirkels van rolstoelen. Die hebben namelijk invloed op de grootte van een ruimte of de breedte van een deur. En drempelloos betekende in dit geval echt nergens een drempel, ook niet van een millimeter hoog. Hoe zorg je dat kinderen in een rolstoel de ramen en deuren kunnen openen en ook gebruik kunnen maken van de kookruimte? Hoe kan kleurgebruik kinderen helpen om de functie van een ruimte te begrijpen? En hoe zorg je dat kinderen met en zonder beperking samen les kunnen volgen of op het speelplein kunnen spelen? Talloze vragen hebben we samen beantwoord. Juist dat was de meerwaarde van het ontwerpproces.'* *Bron: Uniek schoolgebouw: inclusief kindcentrum in Roosendaal* *Website school: Kindcentrum de Kroevendonk – Geloven in ontwikkeling, altijd!*	Op de Korenaar zijn alle kinderen uit de wijk welkom. De school heeft een gemengde doelgroep (zowel qua culturele achtergrond als een diversiteit in niveaus) en onderschrijft dat ieder mens andere kwaliteiten en ontwikkelkansen heeft. Vanuit dat inzicht kan je ook niemand uitsluiten en kunnen alle kinderen op de school terecht. Het ontwikkelen van een inclusief gebouw is als volgt gegaan: *(...) We hebben het heel grondig aangepakt, omdat we echt samen wilden formuleren waar het nieuwe gebouw aan moest voldoen. Hoe moeten kinderen kunnen spelen en bewegen? Hoe wordt de inrichting, zowel binnen als buiten? Met een werkgroep met leden van het MT en het team hebben we wel 20 scholen in heel Nederland bekeken en zijn we ook in de Oostenrijkse stad Graz op werkbezoek gegaan. Zo vorm je beelden. En je hoort hoe zo'n ontwikkel- en bouwproces in de praktijk gaat."* *Gaandeweg ontdek je zo waar je allemaal aan moet denken, vertelt De Jonge. En hoe je verschillende vereisten voor het ontwerp op elkaar kunt afstemmen. ,,Neem slechtziende kinderen. Die zijn geholpen met duidelijke contrasten. Dus zijn bij ons alle deuren donker en de vloeren en muren juist licht. Ook de trappen hebben een afwijkende kleur. Kinderen met gedragsproblemen hebben baat bij eenzelfde soort duidelijkheid, dus hebben we logische looproutes en dito in- en uitgangen. Voor kinderen met gehoorproblemen moet de akoestiek heel goed zijn. Leerlingen in een rolstoel hebben een toegankelijk toilet met een douche. Centraal in de school en een tweede bij de gymzaal, zodat ze er zelfstandig gebruik van kunnen maken. En omdat voor alle kinderen rust en structuur belangrijk zijn, hebben we bij alles ook gedacht aan prikkelgevoeligheid."* *Bron: Hoe pas je huisvesting aan voor inclusief onderwijs? | PO-Raad* *Website school: De Korenaar*

Onderwijsconcept Eduwiek (Hoogeveen)
Eduwiek is een onderwijsgebouw dat een geïntegreerde leeromgeving biedt voor praktijkonderwijs, VMBO, speciaal onderwijs, en zorgbehoevende jongeren. Het gebouw huisvest leerlingen van het Roelof van Echten College, RENN4, en De Twijn, en sluit aan bij het motto "Samen waar het kan, apart als het moet." Elke school heeft een eigen plek, maar ze delen faciliteiten zoals een aula, gymzalen, praktijklokalen, en een grootkeuken. *Het ontwerp heeft afgeronde hoeken en drie vleugels, die zorgen voor een natuurlijke verdeling tussen verschillende onderwijsstromen, met rustige ruimtes voor kwetsbare leerlingen. Centraal ligt een expertisecentrum waar reguliere en speciale onderwijsdocenten kennis delen om de ontwikkeling van de leerlingen optimaal te ondersteunen. Kleuren en openheid per bouwdeel helpen leerlingen bij de oriëntatie. Het hart van het gebouw fungeert als ontmoetingsruimte, en een brede trap in de aula verbindt de verdiepingen en dient als tribune bij evenementen.* Bron: fysieke grenzen verdwijnen + LIAG Architecten van Geluk Website een van de scholen: Onderwijsconcept Eduwiek - Roelof van Echten College

- Wie is jullie doelgroep? Hoe kenmerkt de doelgroep zich? En wat hebben zij nodig als het gaat om onderwijshuisvesting?
- Op welke manier betrekken jullie de doelgroep bij de inrichting van het schoolgebouw?